

**Tarımsal Ekonomi ve Politika
Geliştirme Enstitüsü**

Ürün Raporu ARICILIK 2022

**TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME
ENSTİTÜSÜ
TEPGE**

**Ürün Raporu
ARICILIK
2022**

Hazırlayan

Volkan BURUCU
Ziraat Yüksek Mühendisi
Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü

TEPGE YAYIN NO: 351
ISBN: 978-625-8451-37-5

© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır.

MART/2022

İletişim:

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı 06800
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833

Faks: 0312 287 5854

Bu rapor TEPGE'nin izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.

Kapak sayfasında kullanılan fotoğraf Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen
“2018 yılı Tarım ve İnsan Fotoğraf Yarışması” na aittir.
(<http://www.tarimormaninsan.com/img/10-tarim-ve-insan-fotograf-yarismasi/genel/400/birincilik-odulu-mehmet-yikilmazsoy.jpg>)

İÇİNDEKİLER

1. Giriş.....	1
2. Dünyada Durum	1
2.1. Dünya Kovan Varlığı	2
2.2. Dünya Bal Üretimi	3
2.3. Dünya Kovan Başına Bal Üretimi.....	4
2.4. Dünya Balmumu Üretimi	4
2.5. Dünya Bal İthalatı	5
2.6. Dünya Bal İhracatı	6
2.7. Dünya Balmumu İthalatı	7
2.8. Dünya Balmumu İhracatı	7
3. Türkiye’de Durum.....	8
3.1. Türkiye Kovan Varlığı	9
3.2. Türkiye Bal Üretimi	10
3.3. Türkiye Balmumu Üretimi	11
3.4. Türkiye Bal İthalat ve İhracatı	12
3.5. Türkiye Bal Fiyatları	13
4. Sektöre Yönelik Öneriler	14
Ek Tablolar.....	16
Kaynaklar	30

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.	Dünya kovan varlığı (bin adet)	2
Tablo 2.	Dünya bal üretimi (ton).....	3
Tablo 3.	Dünya balmumu üretimi (ton).....	4
Tablo 4.	Dünya bal ithalatı (ton)	5
Tablo 5.	Dünya bal ihracatı (ton)	6
Tablo 6.	Dünya balmumu ithalat (ton)	7
Tablo 7.	Dünya balmumu ihracatı (ton)	7
Tablo 8.	Türkiye'de genel durum	8
Tablo 9.	Türkiye kovan varlığı (adet).....	9
Tablo 10.	Türkiye illere göre bal üretimi (ton).....	10
Tablo 11.	Türkiye illere göre balmumu üretimi (ton)	11
Tablo 12.	Türkiye bal ithalat ve ihracatı	12
Tablo 13.	2021 yılı ülkelere göre bal ihracatı (kg)	13
Tablo 14.	Türkiye bal fiyatları (TL/kg).....	13
Ek Tablo 1.	Dünya kovanı sayısı (bin adet)	16
Ek Tablo 2.	Dünya bal üretimi (ton)	17
Ek Tablo 3.	Dünya balmumu üretimi (ton)	18
Ek Tablo 4.	Dünya bal ithalatı (ton).....	19
Ek Tablo 5.	Dünya bal ihracatı (ton).....	20
Ek Tablo 6.	Dünya balmumu ithalatı (ton).....	21
Ek Tablo 7.	Dünya balmumu ihracatı (ton).....	22
Ek Tablo 8.	Türkiye yıllara göre arıcılık durumu.....	23
Ek Tablo 9.	2021 yılı Türkiye illere göre arıcılık durumu	24
Ek Tablo 10.	Türkiye tüketici bal fiyatları (TL/kg)	26
Ek Tablo 11.	Türkiye üretici fiyatları (TL/kg)	26
Ek Tablo 12.	2021 yılı Türkiye'de bölgelere göre arıcılık durumu	27
Ek Tablo 13.	Türkiye yıllara göre petek bal ihracatı (ton)	28
Ek Tablo 14.	Türkiye yıllara göre süzme bal ihracatı (ton).....	29

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Bal ve arıcılık.....	1
Şekil 2. Dünya kovan varlığı (bin adet)	2
Şekil 3. Ülkelere göre kovan varlığı (2020, %)	2
Şekil 4. Dünya bal üretimi (bin ton)	3
Şekil 5. Ülkelere göre bal üretimi (2020, %)	3
Şekil 6. Dünya kovan başına bal verimi (kg)	4
Şekil 7. Dünya bal ithalatı (ton).....	5
Şekil 8. 2020 yılı ülkelere göre dünya bal ithalatı	5
Şekil 9. Dünya bal ihracatı (ton)	6
Şekil 10. 2020 yılı ülkelere göre dünya bal ihracatı.....	6
Şekil 11. Türkiye bal üretimi (Ton)	8
Şekil 12. Türkiye kovan sayısı (adet)	8
Şekil 13. 2021 yılı bölgelere göre Türkiye kovan varlığı (%)	9
Şekil 14. 2021 yılı bölgelere göre Türkiye bal üretimi (%)	10
Şekil 15. 2021 yılı bölgelere göre Türkiye balmumu üretimi (%)	11
Şekil 16. Yıllara göre Türkiye bal ihracatı (kg)	12

1. Giriş

Arıcılık önemli bir yetiştiricilik faaliyetidir ve arı ürünleri dengeli ve sağlıklı insan beslenmesi açısından değerli bir gıda maddesidir. Bunun yanı sıra arılar bitkilerde sağladığı tozlaşma ile de ekolojik dengenin korunması ve tarımsal üretimde hayati öneme sahiptirler. Arıcılık gelişmekte olan ülkelerdeki kırsal nüfusa iş, gelir ve sağlıklı beslenme olanağı sağlamaktadır. Tüm bu özellikleriyle arıcılık tarımsal faaliyetler içinde ayrıcalıklı bir yere sahiptir ve dünya bal üretiminde Türkiye, Çin'den sonra en önemli ikinci üreticidir (Burucu, V. ve Gülse Bal, H.S., 2017).

İnsan sağlığına, tarımsal üretime ve ülke ekonomisine katkıları azımsanamayacak arıcılık faaliyeti mevcut potansiyeli de düşünüldüğünde Türkiye açısından büyük önem arz etmektedir. Arı ürünleri arasında en çok talep gören bal üretimi için ise Türkiye uygun bir konumda olup; çiçeklenme zamanının yıl içine yayılması, zengin floraya sahip olması gibi üretimi pozitif etkileyen faktörlerin bir arada bulunması arıcılığın bir anlamda Türkiye ile özdeşleşmesi olarak tanımlanabilir. Ayrıca arıcılık; kısa sürede gelir getirmesi, küçük bir sermaye ile yapılabilmesi ve arazi varlığına bağlı olmamasının yanında ek iş imkânı sağlaması gibi özellikleriyle tarımsal faaliyetler içinde ayrıcalıklı bir yere sahiptir.

2. Dünyada Durum

Dünyada ekolojik ve sosyo-ekonomik değere sahip arıcılık faaliyeti artan nüfusun gıda ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bal üretiminde direkt olarak kullanılırken, doğal kaynakların sürdürülebilirliğine olumlu etkileri nedeniyle de dolaylı olarak kullanılmaktadır. Artan nüfusun beslenme ihtiyaçlarının da etkisi düşünüldüğünde dünyada arıcılığı desteklemek ve teşvik etmek için çeşitli politikalar uygulanmaktadır. Bu duruma balın yapay tatlandırıcılara alternatif olarak kullanımının son yıllarda artması da eklendiğinde arıcılık pazarının genişleyeceği ve daha da büyüyeceği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde arıcılık, tüm dünyada yaygın şekilde yapılan tarımsal faaliyetlerden birisidir. 2020 yılında dünyada üretilen balın yaklaşık %40,8'i ticarete konu olmuş olup, toplam ihracatın %84'ü yaklaşık 20 bal üreticisi ülke tarafından gerçekleştirilmiştir.

Şekil 1. Bal ve arıcılık

2.1. Dünya kovan varlığı

Günümüzde yaygın olarak yürütülen tarımsal faaliyetlerden birisi olan arıcılık gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkeler açısından önem arz etmektedir. Dünyadaki kovan sayısı 2020 yılında bir önceki yıla göre %0,5 oranında artarak 94 milyon adet olmuştur.

2020 yılı verilerine göre dünya toplam kovan miktarında ilk sırada yer alan Hindistan 12,3 milyon kovan ile %13'lük paya sahiptir. 9,2 milyon kovan ile %9,8 paya sahip olan Çin ikinci sırada ve 8,2 milyon kovan ile %8,7 paya sahip olan Türkiye ise üçüncü sırada yer almaktadır. Toplam kovan sayılarında 2020 yılında bir önceki yıla oranla Hindistan'da %0,3, Çin'de %0,4 ve Türkiye'de ise %0,6 oranında artış yaşanmıştır.

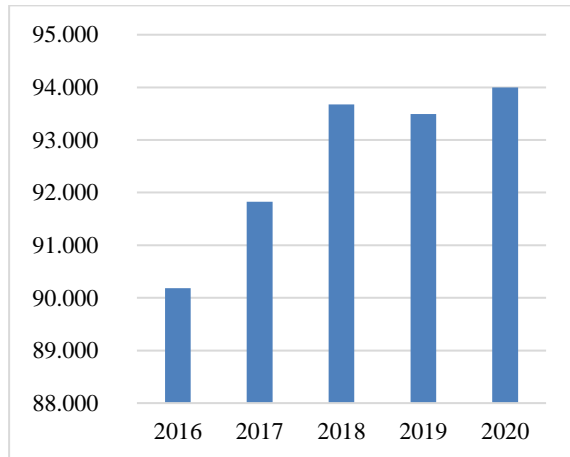
Tablo 1. Dünya kovan varlığı (bin adet)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Hindistan	12.055	12.337	12.107	12.166	12.203
Çin	9.048	9.144	9.140	9.179	9.216
Türkiye*	7.900	7.991	8.108	8.128	8.179
İran	7.011	7.134	7.180	7.108	7.141
Etiyopya	6.189	6.524	7.075	6.958	6.986
Rusya Fed.	2.952	2.991	2.999	3.020	3.003
Arjantin	2.937	2.983	2.974	2.979	2.983
Tanzanya	3.425	3.317	3.182	3.094	2.982
ABD	2.775	2.684	2.828	2.812	2.706
Meksika	2.155	2.261	2.139	2.145	2.162
Diğer	33.206	34.061	34.787	32.649	32.883
Dünya	90.183	91.828	93.677	93.495	94.000

Kaynak: Ek Tablo 1, *TÜİK, 2022

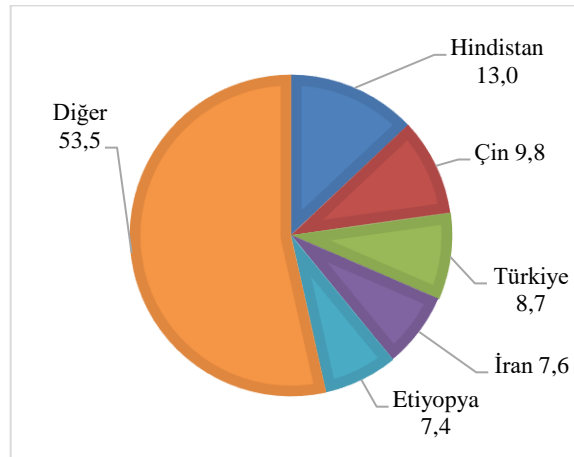
Dünyada kovan sayılarının dağılımına kıtasal bazda bakıldığında 2020 yılında Hindistan ve Çin'in de etkisiyle Asya 43 milyon 961 bin kovan ile dünya kovan sayılarında %46,3 pay ile birinci sırada yer alırken, %20,8 paya sahip Avrupa 19 milyon 582 bin kovan ile ikinci, %19,1 paya sahip Afrika ise 17 milyon 855 bin kovan ile üçüncü sırada yer almaktadır. Kovan sayılarında 2020 yılında bir önceki yıla oranla Asya'da %0,7, Avrupa'da %0,6, Afrika'da ise %1,5 oranında artış yaşanmıştır.

Şekil 2. Dünya kovan varlığı (bin adet)

Kaynak: Ek Tablo 1

Şekil 3. Ülkelere göre kovan varlığı (2020, %)

Kaynak: Ek Tablo 1

2.2. Dünya bal üretimi

2020 yılında dünyada yaklaşık 1,8 milyon ton bal üretimi gerçekleştirilmiştir. Bal üretim miktarı 2020 yılında bir önceki yıla oranla %0,2 oranında artış göstermiştir (Şekil 4).

2020 yılı dünya bal üretiminde %25,9'luk paya sahip olan Çin, 458 bin ton üretimi ile ilk sırada yer alırken, bal üretiminde %5,9'luk paya sahip Türkiye 104 bin ton ile ikinci, %4,5'lik pay ile İran ise 80 bin ton üretimi ile üçüncü sırada yer almaktadır (Şekil 5).

Tablo 2. Dünya bal üretimi (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Çin	555.000	542.544	446.879	444.054	458.100
Türkiye*	105.727	114.471	107.920	109.330	104.077
İran	67.783	67.302	77.388	77.973	79.955
Arjantin	68.123	76.379	79.468	78.844	74.403
Ukrayna	59.294	66.231	71.279	69.937	68.028
ABD	73.429	67.596	69.857	71.179	66.948
Rusya	69.764	65.167	65.006	63.526	66.368
Hindistan	61.853	62.138	62.197	62.063	62.132
Meksika	55.358	51.066	64.253	61.986	54.165
Brezilya	39.677	41.696	42.268	45.801	51.508
Diğer	715.390	727.889	764.777	681.727	684.435
Dünya	1.871.398	1.882.479	1.851.292	1.766.420	1.770.119

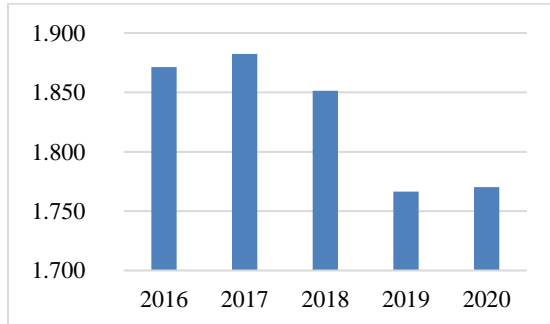
Kaynak: Ek Tablo 2, *TUİK, 2022

2020 yılında bir önceki yıla oranla üretim miktarı Çin'de %3,2 ve İran'da %2,5 oranında artarken, Türkiye'de %4,8 oranında azalmıştır.

FAO verilerine göre 2020 yılında Çin'in de etkisiyle Asya 842 bin 830 ton bal üreterek %47,6 payı ile birinci sırada yer almaktadır. Sırasıyla %21,9 paya sahip Avrupa 388 bin 902 ton üretim ile ikinci, %19,6 paya sahip Amerika ise 346 bin 770 ton üretim ile üçüncü sırada yer almaktadır. Bal üretiminde 2020 yılında bir önceki yıla oranla Asya'da %2,1 oranında artış yaşanırken Avrupa'da %1,4, Amerika'da ise %4,0 oranında azalış yaşanmıştır.

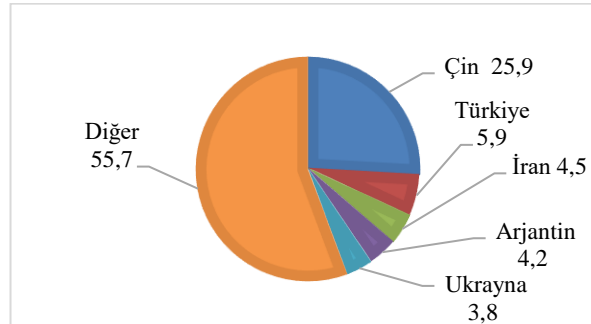
Dünya kovan varlığında %13'lük payla ilk sıraya sahip olan Hindistan 2020 yılı bal üretiminde 62 bin tonluk üretim ile sekizinci sırada yer almıştır. Hindistan'ın kovan sayısında lider konumda olmasına karşın bal üretimini aynı oranda gerçekleştirememesi kovan başına bal veriminin düşük olmasından kaynaklanmaktadır.

Şekil 4. Dünya bal üretimi (bin ton)

Kaynak: Ek Tablo 2

Şekil 5. Ülkelere göre bal üretimi (2020, %)

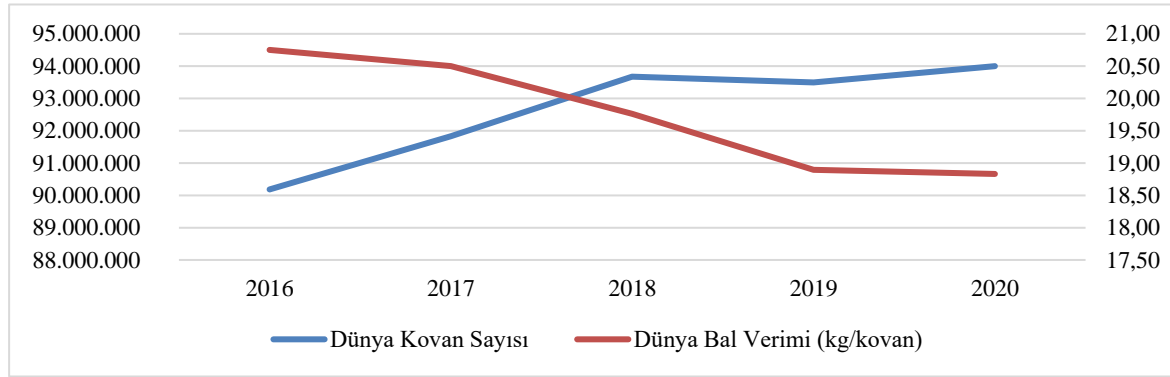

Kaynak: Ek Tablo 2

2.3. Dünya kovan başına bal verimi

FAO verileri kullanılarak hesaplanan 2020 yılında dünyada ortalama kovan başına verim yaklaşık olarak 18,8 kg olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılı dünya bal verimi bir önceki yıla oranla %0,3 azalış göstermiştir. Dünya kovan sayısında lider konumda olan Hindistan'ın kovan başına bal verimi 5,1 kg iken, ikinci sırada yer alan Çin'in bal verimi 49,7 kg ve üçüncü sırada yer alan Türkiye'nin bal verimi 12,7 kg olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 6. Dünya kovan başına bal verimi (kg/kovan)*

* FAO Verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

2020 yılında koloni başına bal verimi bir önceki yıla göre Hindistan'da %0,2 oranında, Türkiye'de %5,4 oranında azalırken, Çin'de bal veriminde %2,75 oranında artış yaşanmıştır. Türkiye'de arıcılık potansiyelinin tam olarak kullanılmamasının yanında yürütülen faaliyette karşılaşılan iklimsel olumsuzluklar, teknik bilgi eksikliği vb. bazı sorunlar bal veriminin düşük kalmasının başlıca sebepleri arasında gösterilebilir.

2.4. Dünya balmumu üretimi

Arıcılığın yanı sıra metal sanayi, kozmetik sanayi, tekstil sanayi, ilaç yapımı, mum yapımı ve daha birçok alanda kullanılan balmumu üretiminde Türkiye ilk beş ülke içerisinde yer almaktadır. Yıllar itibariyle balmumu üretimi incelendiğinde, 2020 yılında bir önceki yıla oranla balmumu üretim miktarının Hindistan'da %0,1, Etiyopya'da %0,4, Arjantin'de %0,3 oranında artarken, Türkiye'de ise %5,2 oranında azaldığı görülmektedir. (Tablo 3).

Tablo 3. Dünya balmumu üretimi (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Hindistan	23.585	23.713	23.752	23.683	23.716
Etiyopya	5.255	5.340	5.359	5.318	5.339
Arjantin	4.974	4.972	4.936	4.953	4.970
Türkiye*	4.440	4.488	3.987	3.971	3.765
Kore Cumhuriyeti	4.310	3.449	3.208	3.767	3.758
Kenya	2.548	2.520	2.516	2.518	2.519
Angola	2.317	2.316	2.313	2.315	2.316
Tanzanya	1.871	1.882	1.885	1.890	1.894
Brezilya	1.748	1.758	1.755	1.762	1.769
ABD	1.592	1.598	1.602	1.600	1.599
Diğer	14.723	14.457	10.916	10.844	10.521
Dünya	67.363	66.493	62.229	62.621	62.166

Kaynak: Ek Tablo 3, *TUIK, 2021

Dünya toplam balmumu üretimi 2020 yılında bir önceki yıla oranla %0,7 azalış göstermiştir. 2020 yılında dünyada toplam 62 bin ton civarında balmumu üretimi gerçekleşmiştir.

Kovan varlığında birinci sırada yer alan Hindistan 2020 yılında dünya balmumu üretimindeki %38,1'lik payı ile birinci sırada, %8,6'lık paya sahip olan Etiyopya ikinci sırada, %8'lik üretimi ile Arjantin üçüncü sırada ve %6,1'lik paya sahip Türkiye ise dördüncü sırada yer almaktadır.

2.5. Dünya bal ithalatı

2017 yılında 712 bin ton olan bal ithalat miktarı 2020 yılında %2,6 azalarak 694 bin tona gerilemiştir. 2020 yılında 197 bin ton ile ABD dünya bal ithalatının %28,3 'ünde söz sahibi iken, sırasıyla 90 bin ton ile Almanya %13 oranında, 49 bin ton ile Japonya ise %7,1 oranında ithalat gerçekleştirmiştir.

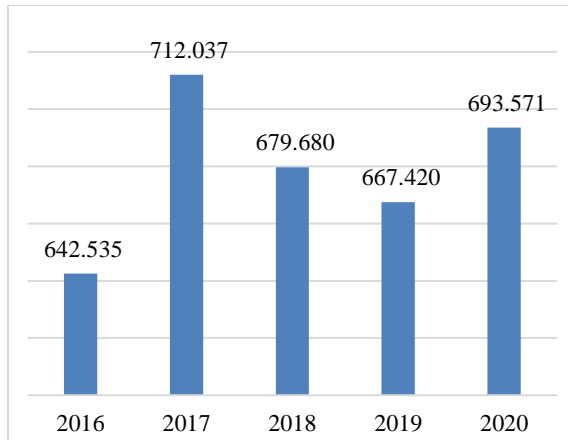
Tablo 4. Dünya bal ithalatı (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
ABD	166.442	202.565	187.623	178.948	196.531
Almanya	84.287	93.069	85.978	82.202	90.136
Japonya	48.445	42.821	44.521	44.788	49.348
Polonya	23.869	25.620	25.712	29.637	37.344
Fransa	35.630	35.570	32.302	32.819	34.869
İspanya	27.988	32.251	27.920	26.802	31.690
Belçika	26.571	25.925	24.915	24.818	28.147
Suudi Arabistan	12.185	15.999	16.970	17.918	23.525
İtalya	22.568	23.602	27.875	23.580	22.304
Hollanda	16.736	15.927	15.791	14.785	13.582
Diğer	177.814	198.688	190.073	191.123	166.095
Dünya	642.535	712.037	679.680	667.420	693.571

Kaynak: Ek Tablo 4

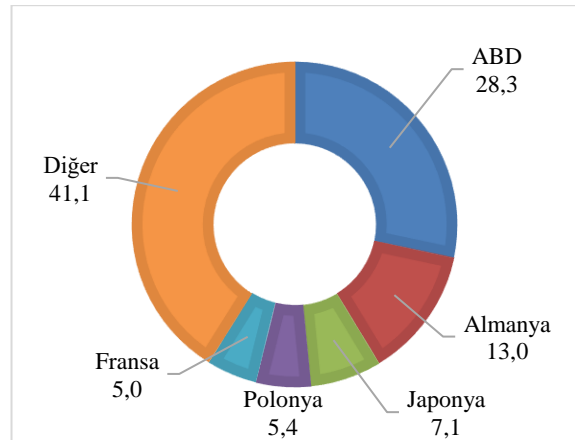
2020 yılı bal ithalat miktarlarında lider konumda olan ABD'nin bir önceki yıla oranla ithalat miktarı %9,8, Almanya'nın %9,7, Japonya'nın ise %10,2 oranında artmıştır (Tablo 4). Türkiye'nin 2020 yılında bal ithalatı 16 ton civarında gerçekleşmiştir.

Şekil 7. Dünya bal ithalatı (ton)

Kaynak: Ek Tablo 4

Şekil 8. 2020 yılı ülkelere göre dünya bal ithalatı (%)

Kaynak: Ek Tablo 4

2.6. Dünya bal ihracatı

2017 yılında 684 bin ton olan dünya ihracat miktarı 2020 yılında %5,5 oranında artarak 722 bin tona ulaşmıştır. 2020 yılında dünya bal üretiminde olduğu gibi ihracat miktarında da ilk sırada Çin yer alırken, üretim miktarında ikinci sırada yer alan Türkiye 22. sırada yer almıştır (Tablo 5).

Tablo 5. Dünya bal ihracatı (ton)

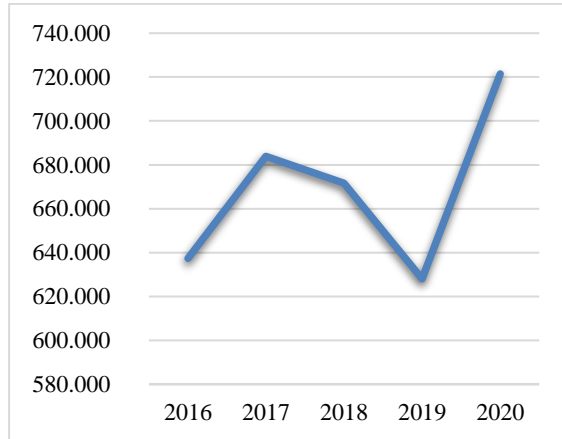
Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Çin	128.330	129.274	123.477	120.845	132.469
Ukrayna	56.968	67.907	49.366	55.683	80.795
Arjantin	81.183	70.243	70.763	65.357	71.543
Hindistan	35.793	52.980	58.231	65.351	54.834
Brezilya	24.203	27.053	28.524	29.812	45.728
Almanya	24.115	24.431	22.789	25.350	29.740
İspanya	26.667	24.833	23.090	22.471	28.263
Polonya	13.731	15.240	14.646	17.014	24.815
Macaristan	18.553	23.908	22.018	21.003	23.063
Belçika	20.660	19.721	19.835	17.654	22.353
Diğer	207.069	228.231	238.953	187.517	207.849
Dünya	637.272	683.821	671.692	628.057	721.452

Kaynak: Ek Tablo 5

2020 yılında toplam ihracatın %18,4'lük payı 133 bin ton ile Çin'de gerçekleşirken, %11,2'si 81 bin ton ile Ukrayna'da ve %9,9'u 72 bin ton ile Arjantin'de gerçekleşmiştir (Şekil 10).

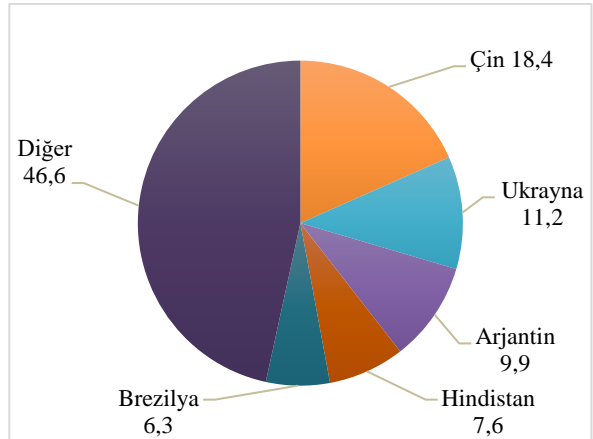
İhracat miktarları 2020 yılında bir önceki yıla göre Çin'de %9,6, Ukrayna'da %45,1, Arjantin'de ise %9,5 oranında artmıştır.

Şekil 9. Dünya bal ihracatı (ton)

Kaynak: Ek Tablo 5

Şekil 10. 2020 yılı ülkelere göre dünya bal ihracatı (%)

Kaynak: Ek Tablo 5

2020 yılı verilerine göre dünya bal ihracatında bir önceki yıla göre %14,9 oranında artış yaşanmıştır. Bu yükselişte, özellikle ihracatta söz sahibi ülkeler arasında yer alan Çin, Arjantin'in yanında Ukrayna ve Brezilya gibi ülkelerin ihracat miktarlarını ciddi oranda arttırmasının (sırasıyla %9,6, %9,5, %45,1, %53,4) etkili olduğu söylenebilir.

2.7. Dünya balmumu ithalatı

Dünyada 2020 yılında toplam 34 bin 618 ton bal mumu ithalatı yapılmış olup bir önceki yıla oranla %21,8 oranında azalmıştır. Balmumu ithalatının %30,4'ü 10 bin 532 ton ile Fransa tarafından gerçekleştirilirken, %24,3'ü 4 bin 941 ton ile Almanya, %11,5'i ise 3 bin 985 ton ile Nijerya tarafından gerçekleştirilmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. Dünya balmumu ithalatı (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Fransa	6682	6548	6735	10.837	10.532
Almanya	3.393	3.795	3.948	3.828	4.941
Nijerya	-	-	4.264	12.208	3.985
ABD	3.820	4.134	4.468	3.829	2.979
Hindistan	1.859	2.260	3.893	3.250	2.413
İspanya	1037	699	983	662	887
Cezayir	0	87	716	1269	783
Polonya	468	548	529	474	645
İtalya	653	750	613	864	598
Diğer	8.626	7.847	8.344	7.027	6.855
Dünya	26.538	26.668	34.493	44.248	34.618

Kaynak: Ek Tablo 6

2.8. Dünya balmumu ihracatı

2020 yılında toplam balmumu ihracatı 20 bin ton olarak gerçekleşmiştir. İhracata konu olan bal mumu miktarı toplam üretimin %32,4'ünü oluşturmaktadır. Balmumu ihracatının %45,2'si 9 bin ton ile bal üretiminde de lider ülke konumunda olan Çin tarafından gerçekleştirilirken, Almanya 2 bin ton ile ihracatın %10,2'sini gerçekleştirmiştir. ABD ise 2 bin ton ile 2020 yılı ihracatında %9,8'lik paya sahip olup üçüncü ülke konumundadır (Tablo 7). Türkiye'nin kayda değer bir bal mumu ihracatı bulunmamaktadır.

Tablo 7. Dünya balmumu ihracatı (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Çin	9.167	9.170	9.695	9.749	9.104
Almanya	1.342	1.659	1.805	1.855	2.048
ABD	2.521	3.604	2.742	2.079	1.974
Vietnam	948	679	697	571	607
Suudi Arabistan	1	-	-	-	501
Tanzanya	284	448	247	632	466
İspanya	215	304	237	273	422
Ukrayna	335	355	313	207	406
Hindistan	329	311	339	400	364
Diğer	6.931	5.763	5.759	4.935	4.228
Dünya	22.073	22.293	21.834	20.701	20.120

Kaynak: Ek Tablo 7

3. Türkiye’de Durum

Oldukça geniş floraya sahip ve çiçeklenme zamanlarının bütün bir yıla yayıldığı Türkiye’de arıcılık deniz seviyesinden yüksek yaylalara kadar hemen her yerde yapılabilen bir faaliyet olarak ön plana çıkmakta ve önem kazanmaktadır.

Türkiye’de pandemi sürecinin başından bugüne arıcıların üretim aşamalarında, pazara erişimde ve sonraki süreçte sorun yaşamadan arıcılık faaliyetlerine devam etmeleri amacıyla etkili politikalar uygulanmakta, hızlı karar alma mekanizmalarının verimli bir şekilde işletilmesi ile arıcılar faaliyetine devam etmektedir. Ancak birçok farklı kurum ve kuruluşça desteklenen arıcılık sektörünün özellikle çevresel faktörlerin baskısı altında büyüme hızı yavaşlamaktadır. Bal üretimi yanında arı sütü, polen, propolis, arı zehiri, balmumu, paket arı üretiminin ve ticaretinin yapılması, bal veriminde yaşanacak olası düşüşle oluşacak riskleri azaltmak ve üreticilerin zarara uğramalarını önlemek adına bir gerekliliktir.

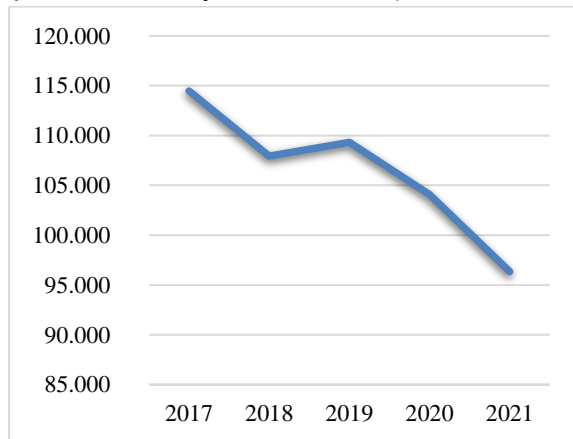
Mikro düzeyde arıcılık incelendiğinde üreticisine ek gelir ya da ana gelir sağlama konusunda etkili bir faaliyettir. Makro düzeyde ise Türkiye ekonomisine doğrudan olan katkısının yanında tozlaşma faaliyetleri ile üretim miktarını ve meyve kalitesini arttırarak dolaylı olarak da katkı sağlamaktadır.

Tablo 8. Türkiye’de genel durum

Yıl	İşletme Sayısı (adet)	Toplam Kovan Sayısı (adet)	Bal Üretimi (ton)	Balmumu Üretimi (ton)
2015	83.467	7.748.287	108.128	4.756
2016	84.047	7.900.364	105.727	4.440
2017	83.210	7.991.072	114.471	4.488
2018	81.830	8.108.424	107.920	3.987
2019	80.675	8.128.360	109.330	3.971
2020	82.862	8.179.085	104.077	3.765
2021	89.361	8.733.394	96.344	3.766

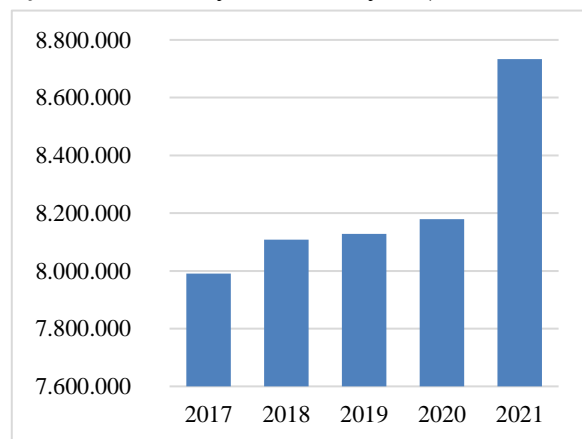
Kaynak: Ek Tablo 8

Şekil 11. Türkiye bal üretimi (ton)

Kaynak: Ek Tablo 8

Şekil 12. Türkiye kovan sayısı (adet)

Kaynak: Ek Tablo 8

3.1. Türkiye kovan varlığı

Türkiye'nin toplam koloni sayısı 2021 yılında 8,7 milyona ulaşmıştır. 949 bin arılı kovana sahip Muğla; Türkiye toplam kovan miktarında %10,9 pay ile birinci sırada yer alırken, 604 bin kovan ile %6,9 paya sahip Ordu ikinci sırada ve 482 bin kovan ile %5,5 paya sahip Adana ise üçüncü sırada yer almaktadır (Tablo 9).

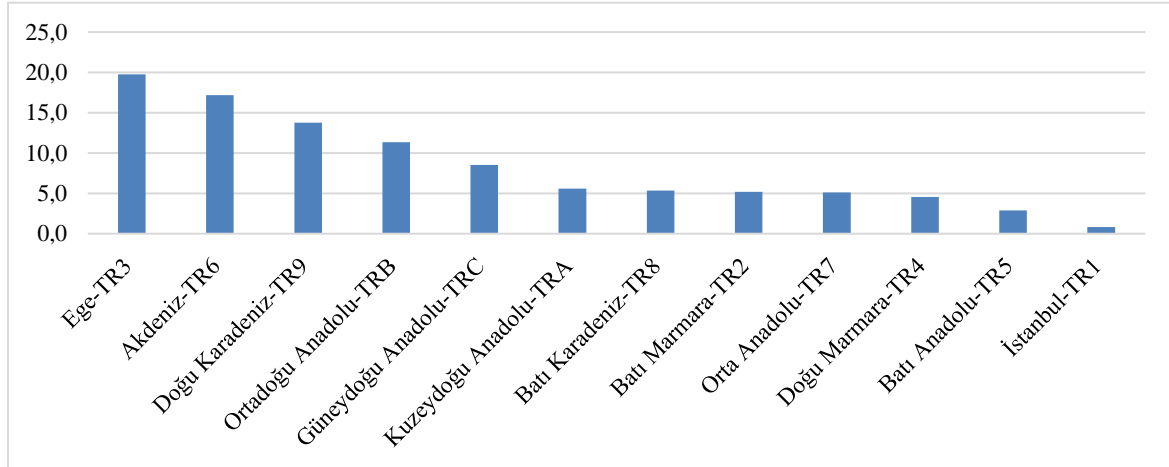
Tablo 9. Türkiye kovan varlığı (adet)

İller	2017	2018	2019	2020	2021
Muğla	958.328	935.463	918.116	900.583	949.267
Ordu	562.299	568.547	573.358	573.375	604.213
Adana	454.768	461.987	469.938	481.557	481.878
Antalya	226.592	230.323	217.705	216.423	335.686
Mersin	273.384	267.251	282.749	290.795	303.120
İzmir	215.743	232.009	244.519	273.949	276.918
Sivas	215.878	239.575	243.673	256.374	269.709
Bitlis	131.484	155.899	168.888	158.976	253.625
Aydın	280.386	281.060	274.826	257.738	253.606
Trabzon	166.191	180.182	172.785	167.246	178.696
Diğer	4.506.019	4.556.128	4.561.803	4.602.069	4.826.676
Türkiye	7.991.072	8.108.424	8.128.360	8.179.085	8.733.394

Kaynak: Ek Tablo 9

Toplam kovan sayısı 2021 yılında bir önceki yıla oranla %6,8 oranında yükselmiştir. İl bazında incelendiğinde ise kovan sayıları bir önceki yıla oranla Muğla'da %5,4, Ordu'da %5,4 ve Adana'da ise %0,1 oranında artmıştır.

Şekil 13. 2021 yılı bölgelere göre Türkiye kovan varlığı (%)

Kaynak: Ek Tablo 12

2021 yılı arılı kovan sayısında Ege Bölgesi 1,7 milyon adet ile lider konumda yer almakta ve 2021 yılında Türkiye kovan sayısının %19,7'lik kısmını tek başına barındırmaktadır (Şekil 13). Çam balı üretiminin de yoğun yapıldığı bölge Türkiye arıcılığında önemli bir yere sahiptir. Bölgedeki arılı kovanların %55'i Muğla'da bulunmaktadır. Akdeniz Bölgesi 1,5 milyon adet kovan ile Türkiye'de %17,2'lik paya sahip olup ikinci sırada yer alırken, 1,2 milyon kovan ile Doğu Karadeniz Bölümü %13,8'lik pay ile 2021 koloni sayısında üçüncü sırada yer almaktadır.

3.2. Türkiye bal üretimi

Türkiye’de bal üretimi 2021 yılında bir önceki yıla oranla %7,4 azalarak 96 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Bal üretimi il bazında incelendiğinde; 2021 yılında Türkiye’deki toplam bal üretiminde %12,8’lik paya sahip olan Adana birinci, %11,8’lik paya sahip Ordu ikinci, %6,0’lık paya sahip Sivas ise üçüncü sırada yer almaktadır (Tablo 10).

Tablo 10. Türkiye illere göre bal üretimi (ton)

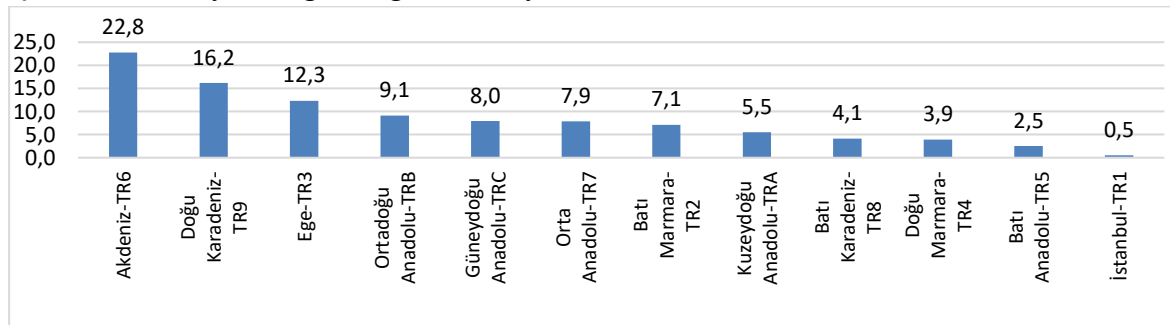
İller	2017	2018	2019	2020	2021
Adana	10.729	10.941	11.077	12.172	12.336
Ordu	16.799	16.994	17.057	17.213	11.377
Sivas	3.715	5.048	5.029	5.471	5.744
Muğla	15.867	14.777	14.688	6.104	3.820
Aydın	4.357	4.227	3.693	3.643	3.254
Mersin	3.864	2.416	2.352	2.150	3.192
İzmir	2.836	2.777	3.007	1.493	3.056
Balıkesir	3.261	2.618	2.480	2.657	2.656
Siirt	1.786	711	663	2.401	2.323
Van	1.928	1.652	1.869	1.942	2.216
Diğer	49.329	45.759	47.413	48.833	46.370
Türkiye	114.471	107.920	109.330	104.077	96.344

Kaynak: Ek Tablo 9

2021 yılında bir önceki yıla oranla üretim miktarı Adana’da %1,4 oranında artarken, Ordu’da %33,9, Muğla’da ise %37,4 oranında azalmıştır. Muğla’da bal üretiminde yaşanan bu ciddi düşüşte; çam balı üretiminde ihtiyaç duyulan koşnil böceklerinin hem iklimsel olumsuzluklar sebebiyle hem de 2021 yılında Akdeniz ve Ege kıyılarında meydana gelen orman yangınlarından dolayı popülasyonunun azalması etkili olmuştur. Bu durum ilgili bölgelerde çam balı üretim miktarında düşüş ve verim kayıplarına neden olmuştur. Bu durum Türkiye arılı kovan varlığında %10,9’luk pay ile lider konumda olan Muğla’nın bal üretiminde dördüncü sıraya gerilemesine neden olmuştur.

2021 yılı bal üretiminde Akdeniz Bölgesi 21 bin 946 ton üretim miktarı ile lider konumda yer almış olup, 2021 yılında Türkiye balının %22,8’lik kısmını tek başına üretmiştir. 15 bin 615 ton üretim ile Doğu Karadeniz Bölgesi %16,2’lik pay ile ikici sırada, 11 bin 885 ton üretim ile Ege Bölgesi ise %12,3’lük pay ile üçüncü sırada yer almıştır. Muğla’da bal üretiminde yaşanan düşüş, 2019 yılında lider konumda olan Ege Bölgesi’ni üçüncü sıraya getirmiştir (Şekil 14).

Şekil 14. 2021 yılı bölgelere göre Türkiye bal üretimi (%)

Kaynak: Ek Tablo 12

3.3. Türkiye balmumu üretimi

2021 yılında Türkiye’de toplam 4 bin ton civarında balmumu üretimi gerçekleşmiştir. Türkiye toplam balmumu üretimi 2021 yılında bir önceki yıla oranla kayda değer bir değişim göstermemiştir. Adana 2021 yılında balmumu üretimindeki %12,2’lik payı ile birinci, %10,2’lik paya sahip olan Muğla ikinci, % 9,8’lik üretimi ile Sivas ise üçüncü sırada yer almıştır(Tablo 11).

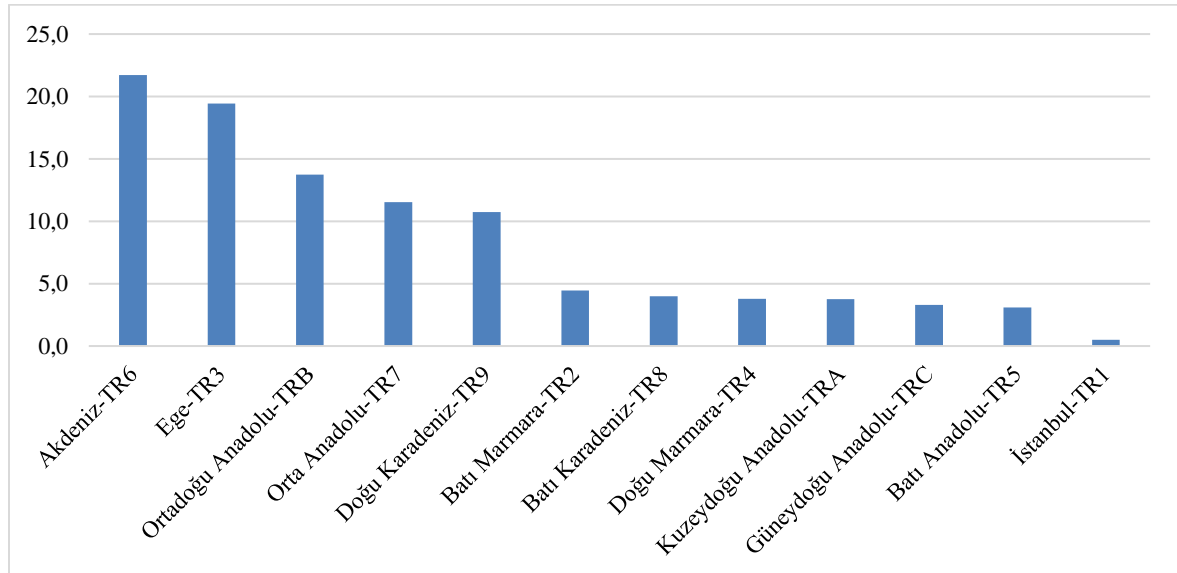
Tablo 11. Türkiye illere göre balmumu üretimi (ton)

İller	2017	2018	2019	2020	2021
Adana-1	358	531	508	493	459
Muğla-48	1.020	382	347	404	386
Sivas-58	388	448	419	365	370
İzmir-35	114	136	143	46	181
Ordu-52	115	120	120	163	172
Bitlis-13	97	118	115	117	154
Van-65	148	104	113	115	135
Antalya-7	125	112	108	101	115
Aydın-9	135	125	115	96	92
Trabzon-61	52	69	70	147	87
Diğer	1.935	1.842	1.913	1.718	1.614
Türkiye	4.488	3.987	3.971	3.765	3.766

Kaynak: Ek Tablo 9

Yıllar itibariyle balmumu üretimi incelendiğinde 2021 yılında bir önceki yıla oranla Adana’da %6,9, Muğla’da %4,5 oranında azalırken, Sivas’ta %1,4 oranında artmıştır.

Şekil 15. 2021 yılı bölgelere göre Türkiye balmumu üretimi (%)

Kaynak: Ek Tablo 12

2021 yılı balmumu üretiminde 817 ton üretim miktarı ile Akdeniz Bölgesi lider konumda yer almış olup Türkiye balmumununun %21,7’lik kısmını tek başına üretmiştir. Ege Bölgesi 732 ton üretimi ile ikinci sırada, 518 ton üretim ile Ortadoğu Anadolu Bögesi ise %13,7’lik payı ile üçüncü sırada yer almıştır (Şekil 15).

3.4. Türkiye bal ithalat ve ihracatı

Türkiye’de bal dış ticareti süzme ve petek bal olarak iki şekilde yapılmaktadır. 2021 yılında bal ihracatının %77,1’lik bir bölümü süzme bal şeklinde gerçekleşmiştir. Her ne kadar 2021 yılında bal ihracatı bir önceki yıla oranla %66 artarak 9.976 ton olarak gerçekleşse de üretilen balın büyük bir bölümü yurt içinde tüketildiğinden 2021 yılında toplam bal üretiminin %10,4 gibi düşük bir oranı ihraç edilmiştir. Son beş yıllık ithalat miktarları incelendiğinde en yüksek ithalat miktarının 2019 yılında 31,5 ton olarak gerçekleştiği ve Türkiye’nin kayda değer bir bal ithalatının bulunmadığı görülmektedir.

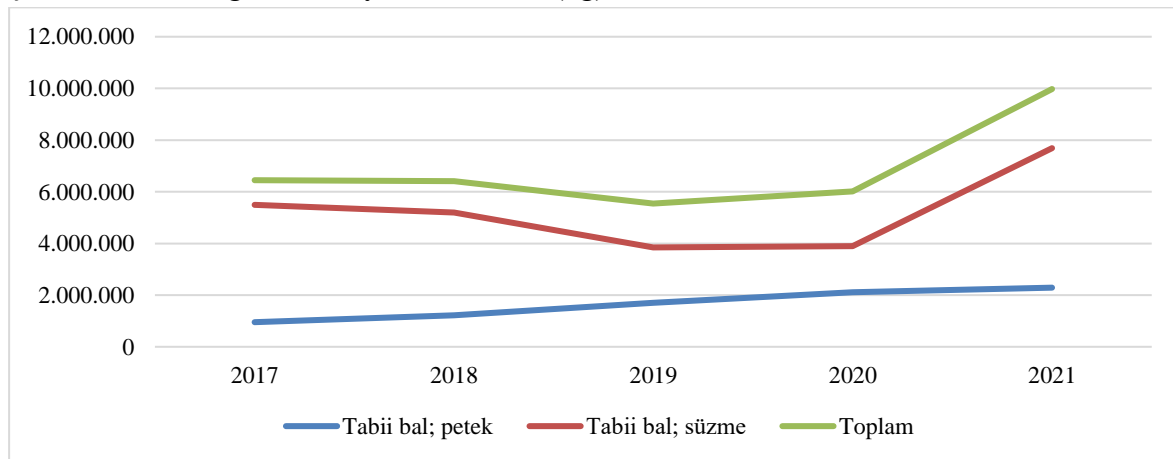
Tablo 12. Türkiye bal ithalat ve ihracatı

	İhracat (Kg)				
	2017	2018	2019	2020	2021
Tabii bal; petek	952.759	1.220.477	1.696.771	2.114.870	2.288.570
Tabii bal; süzme	5.495.389	5.193.022	3.845.988	3.896.227	7.687.177
Toplam	6.448.148	6.413.499	5.542.759	6.011.097	9.975.747
	İthalat (Kg)				
	2017	2018	2019	2020	2021
Tabii bal; petek	-	22.334	21.368	994	23.459
Tabii bal; süzme	267	-	10.147	15.238	5.882
Toplam	267	22.334	31.515	16.232	29.341

Kaynak: TÜİK, 2022

Dünya genelinde önemli bal üreticilerinden olan Türkiye ithalat ve ihracat miktarlarında istenilen düzeye ulaşamamıştır. Bu durumun sebepleri arasında özellikle üretilen balın büyük bir kısmının iç piyasada tüketilmesi ve geriye kalan az bir kısmın ise ihraç edilmesi gösterilebilir.

Şekil 16. Yıllara göre Türkiye bal ihracatı (kg)

Kaynak: TÜİK, 2022

Ülkelere göre 2021 yılında bal ihracatına bakıldığında, Türkiye petek bal ihracatının en fazla yapıldığı ülke 934 ton ihracat miktarıyla Almanya’dır. ABD ve Birleşik Arap Emirlikleri ise ihracatın fazla yapıldığı diğer ülkeler arasındadır. İspanya ve Bulgaristan ise 2021 yılında süzme bal ihracatı yapılan diğer önemli ülkeler arasında ilk sıralarda yer almışlardır.

Tablo 13. Türkiye’de 2021 yılı ülkelere göre bal ihracatı (kg)

Ürün	Ülkeler	İhracat	Ürün	Ülkeler	İhracat
Tabii bal; petek	Almanya	933.635	Tabii bal; süzme	ABD	2.263.782
	ABD	652.082		İspanya	1.008.528
	BAE	105.619		Bulgaristan	798.484
	İspanya	92.186		Almanya	609.855
	Belçika	88.976		Slovakya	496.825
	Hollanda	55.684		İsrail	491.607
	Japonya	50.097		İtalya	323.364
	Slovenya	42.590		Polonya	259.204
	Macaristan	42.233		Birleşik Krallık	193.272
	Diğer	225.468		Diğer	1.242.256
Toplam	2.288.570	Toplam	7.687.177		

Kaynak: Ek Tablo 13 ve 14

3.5. Türkiye bal fiyatları

TÜİK verilerine göre 2021 yılı Aralık ayında 56,73 TL/kg olan bal üretici fiyatı bir önceki aya göre %9,5, bir önceki yılın aynı ayına göre %22,1 oranında artmıştır. 2021 yılı Aralık ayında bal tüketici fiyatı ise 62,18 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. Tüketici fiyatı bir önceki aya göre %8,2, bir önceki yılın aynı ayına göre ise %30,3 oranında artmıştır (Tablo 14).

Tablo 14. Türkiye bal fiyatları (TL/kg)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Üretici	21,50	23,33	25,73	28,43	32,22	37,53	42,01	50,57
Tüketici	30,33	33,81	36,54	36,98	39,04	36,76	41,58	52,53

Kaynak: Ek Tablo 10 ve 11

2012 yılından 2015 yılına kadar geçen dönemde üretici ve tüketici fiyatları arasındaki fiyat farkı %90,2 oranında artarken bu süreçte gözlenen yükseliş eğilimi 2016 yılından sonra düşmeye başlamış ve 2016 yılından 2021 yılına kadar geçen dönemde üretici ve tüketici fiyatları arasındaki fiyat farkı %81,9 oranında azalmıştır.

4. Sektöre yönelik öneriler

Dünya genelinde pandemi süreci ve buna bağlı gelişen karantina önlemleri, sürecin ilk dönemlerinde arılar için son derece önemli olan besleme faaliyetlerinde yetersizliğe ve hasat sonrasında ortaya çıkabilecek lojistiğe bağlı pazar problemlerine neden olurken, 2021 dünya ticaret rakamlarındaki yükseliş pazar üzerinde pandeminin etkisini azalttığını göstermektedir. Arıcılık pazarının büyümesini destekleyen faktörlerden biri de bal tüketiminin insan sağlığı üzerindeki faydalarına yönelik artan farkındalıktır. Bal tüketimiyle ilişkili farkındalığın artması arıcılık pazarının daha da büyümesi üzerinde olumlu etki oluşturacaktır. Türkiye’de ise pandemi sürecinin başından bugüne benzer endişeleri taşıyan arıcıların üretimde, pazara erişimde ve sonraki süreçte sorun yaşamadan arıcılık faaliyetlerine devam etmeleri amacıyla etkili politikalar uygulanmış, hızlı karar alma mekanizmalarının verimli bir şekilde işletilmesi ile üretimde sorun yaşanmasının önüne geçilmiştir.

Pandemi süreciyle ilgili olarak bal üretiminde büyük bir sorun yaşanmamasına rağmen çam balı ihracatçısı konumunda olan Türkiye’de çam balı üretiminde ihtiyaç duyulan koşnil böceklerinin 2020 yılı Mayıs ayında yaşanan yüksek sıcaklıklara bağlı olarak popülasyonunda ciddi bir azalış olmuştur. Bu durum bal üretimini olumsuz etkileyerek Muğla’nın bal üretiminin %58 oranında azalmasına neden olmuştur. Ayrıca 2021 yılında Akdeniz ve Ege kıyılarında meydana gelen orman yangınları da koşnil böceklerinin popülasyonunu olumsuz etkilemiş ve buna bağlı olarak ilgili bölgelerde çam balı üretim miktarında düşüş ve verim kayıpları yaşanmıştır.

Bölge ormanlarının eski gücüne kavuşturulması ve koşnil popülasyonunda yaşanan ve daha da yaşanabilecek düşüşün önlenmesi, özellikle bölge arıcılarının sürdürülebilir bir şekilde faaliyetlerine devam etmeleri açısından son derece önemli bir husustur. Bal üretimi yanında arı sütü, polen, propolis, arı zehiri, balmumu, paket arı üretiminin ve ticaretinin yapılması, bal veriminde yaşanacak olası düşüşle oluşacak riskleri azaltmak ve üreticilerin zarara uğramalarını önlemek adına bir gerekliliktir.

Üretim aşamasında birim maliyetin düşürülmesi ve standardizasyonu sağlanmış üretim tipinin yerleşmesi, hem verimi hem de kaliteyi artıracaktır. Bu şekilde üretilen ürünler dış pazardaki talebin güçlenmesine yardımcı olacak, dış ticarete yönelik düzenlenecek politikalar ile birlikte bal ihracatı da arttıracaktır. Birçok farklı kurum ve kuruluşça desteklenen arıcılık sektörünün özellikle çevresel faktörlerin baskısı altında büyüme hızı yavaşlamaktadır. Büyüme hızının artırılması uygulanan politikaların etkinliğinin ortaya koyulması ve destekleme alanlarının bu etkinliğe göre yönlendirilmesi ile sağlanabilir.

Özellikle genç girişimcilerin ve kadınların faaliyet içerisinde yer almasını teşvik edecek kurslar, hibe koloni verilmesi, düşük faizli krediler gibi uygulamaların sayısı artırılmalı, yeni ar-ge projeleri ile sektör daha fazla desteklenmelidir. Ayrıca orman yangınları sonucu üreticileri desteklemek amacıyla hazırlanan faaliyet planlarının da hız kesmeden uygulamaya devam ettirilmesi önemlidir.

Türkiye’de hem kişi başına bal tüketim miktarının artırılması, hem de balın ihracattaki payının artırılarak ülke ekonomisinin daha da güçlendirilmesi hedeflenmelidir. Bu amaçlar doğrultusunda yeni üretim planlamaları yapılarak etkin kovan yönetimi ve kaynak kullanımı sağlanmalıdır. Türkiye’nin dünyadaki bal ihracatçısı ülkeler arasındaki gücünü artırabilmesi amacıyla uygulanacak politikalar önem kazanmaktadır. Üretim aşamasında birim maliyetin düşürülmesi ve standardizasyonu sağlanmış üretim tipinin yerleşmesi, hem verimi hem de kaliteyi artıracaktır. Bu şekilde üretilen ürünler dış pazardaki talebin güçlenmesine yardımcı olacak, dış ticarete yönelik düzenlenecek politikalar ile birlikte bal ihracatı da artacaktır.

İyi tarım tekniklerinin kullanılması ve endüstriyel tarıma bağlı pestisitlerin yaygın kullanımının kontrol altına alınmasıyla üretim artışının sağlanabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte koloni varlığını tehdit eden, birçok farklı etken sonucunda ortaya çıktığı düşünülen ve sebepleri tam olarak henüz ortaya konulamamış olan koloni çöküş bozukluğu üzerinde durulması gereken önemli bir konudur.

Bilinçli üretici kavramının yanında bilinçli tüketici kavramının yerleşmesi, kaliteli bal, uygun ve değer fiyat, sorunsuz pazar ve sağlıklı yaşam olguları üzerinde oldukça etkilidir.

Bu amaçla tüketicilerin daha da bilinçlendirilmesi gerekmektedir. İşletmeler tarafından üretilen balın kalitesi kontrol edilmeli, gıda kontrolleri artırılmalı, böylece tüketiciler taklit ve tağşişli bala karşı korunmalıdır.

Birçok farklı kurum ve kuruluşça desteklenen arıcılık sektörünün özellikle çevresel faktörlerin baskısı altında büyüme hızı yavaşlamaktadır. Büyüme hızının artırılması uygulanan politikaların etkinliğinin ortaya koyulması ve destekleme alanlarının bu etkinliğe göre yönlendirilmesi ile sağlanacaktır. Özellikle genç girişimcilerin ve kadınların faaliyet içerisinde yer almasını teşvik edecek kurslar, hibe koloni verilmesi, düşük faizli krediler vb. gibi uygulamaların sayısı arttırılmalıdır.

Tüm sektörlerde olduğu gibi arıcılık faaliyeti içerisinde üretim ve pazarlama konusunda örgütlenme, büyük yararlar sağlayacak bir yapıdır. Gerek faaliyete has birlikler aracılığıyla, gerek oluşturulan tarımsal kalkınma kooperatifleri aracılığıyla, gerekse daha küçük işletmelerin bir araya gelmesiyle örgütlü üretim modeline geçiş son derece önemlidir. Bu modele geçişle hem bal üretiminde ve kalitesinde standardizasyon sağlanacak hem de pazarda üreticiler güç kazanacaktır. Ayrıca küçük işletmelerin markalaşması yolunda da örgütlü üretim modeli üreticilere bir basamak olacaktır.

Ek Tablolar

Ek Tablo 1. Dünya kovan sayısı (bin adet)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Hindistan	12.055	12.337	12.107	12.166	12.203
Çin	9.048	9.144	9.140	9.179	9.216
Türkiye*	7.900	7.991	8.108	8.128	8.179
İran	7.011	7.134	7.180	7.108	7.141
Etiyopya	6.189	6.524	7.075	6.958	6.986
Rusya Fed.	2.952	2.991	2.999	3.020	3.003
Arjantin	2.937	2.983	2.974	2.979	2.983
Tanzanya	3.425	3.317	3.182	3.094	2.982
ABD	2.775	2.684	2.828	2.812	2.706
Meksika	2.155	2.261	2.139	2.145	2.162
Kore Cumhuriyeti	1.859	1.854	2.172	2.158	2.148
Orta Afrika Cumhuriyeti	1.597	1.634	1.650	1.627	1.637
Romanya	1.445	1.623	1.534	1.138	1.426
Angola	1.158	1.158	1.156	1.157	1.158
Kenya	1.010	1.018	1.020	1.025	1.031
Brezilya	792	849	914	977	980
Mısır	684	820	880	918	869
Sırbistan	841	821	935	819	785
Yeni Zelanda	704	705	711	718	711
Bulgaristan	662	638	632	643	642
Kanada	601	604	609	605	606
Tunus	429	488	574	599	604
Çekya	260	272	501	543	597
Özbekistan	588	586	556	561	566
Uruguay	500	471	473	494	500
Azerbaycan	472	507	669	532	483
Suriye	410	405	403	423	447
Şili	403	376	396	392	423
Bosna-Hersek	417	422	416	418	420
Cezayir	382	384	390	386	387
Hırvatistan	391	389	386	386	385
Fas	298	357	411	366	384
Pakistan	303	290	285	288	358
Avusturya	263	278	302	309	335
Avustralya	312	317	317	317	318
Lübnan	315	315	315	315	315
Senegal	197	205	241	258	257
Kamerun	252	253	254	253	253
Diğer	16.188	16.425	16.843	17.283	17.412
Dünya	90.183	91.828	93.677	93.495	94.000

Kaynak: FAO, 2022, *TUİK, 2022

Ek Tablo 2. Dünya bal üretimi (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Çin	555.000	542.544	446.879	444.054	458.100
Türkiye*	105.727	114.471	107.920	109.330	104.077
İran	67.783	67.302	77.388	77.973	79.955
Arjantin	68.123	76.379	79.468	78.844	74.403
Ukrayna	59.294	66.231	71.279	69.937	68.028
ABD	73.429	67.596	69.857	71.179	66.948
Rusya	69.764	65.167	65.006	63.526	66.368
Hindistan	61.853	62.138	62.197	62.063	62.132
Meksika	55.358	51.066	64.253	61.986	54.165
Brezilya	39.677	41.696	42.268	45.801	51.508
Kanada	42.900	43.550	43.089	39.295	37.601
Tanzanya	30.112	30.740	30.890	31.148	31.405
İspanya	31.018	29.393	36.394	31.161	30.513
Kore Cumhuriyeti	32.328	25.866	26.414	29.744	29.375
Yeni Zelanda	19.885	14.855	20.000	23.000	27.000
Angola	23.399	23.499	23.468	23.484	23.500
Vietnam	16.530	18.755	20.415	21.847	21.500
Uruguay	19.181	19.925	19.935	20.438	20.099
Kenya	25.573	18.089	25.574	13.877	17.801
Orta Afrika Cumhuriyeti	15.900	16.200	16.200	16.171	16.697
Macaristan	24.000	32.000	29.000	18.000	14.000
Özbekistan	12.050	11.738	12.578	13.002	13.358
Etiyopya	47.706	66.221	58.588	15.026	12.930
Avustralya	13.080	12.818	12.726	12.875	12.806
Şili	11.494	12.000	12.000	12.024	12.030
Tayland	10.000	11.500	11.776	11.666	11.601
Portekiz	14.246	10.778	9.878	10.104	9.817
Birleşik Krallık	8.861	8.956	8.999	8.939	8.965
Fas	4.800	6.000	7.430	7.960	8.334
Küba	9.100	6.300	8.800	9.900	8.224
Sırbistan	5.761	7.014	11.427	7.600	6.838
Hırvatistan	8.677	8.128	7.440	8.373	6.657
Azerbaycan	2.700	3.043	4.994	5.781	6.647
Guatemala	4.938	5.117	5.778	6.012	6.212
Ruanda	5.105	5.000	5.000	5.046	5.771
Myanmar	3.838	4.300	4.783	5.166	5.504
İsviçre	2.409	4.569	4.005	2.357	5.466
Cezayir	7.132	6.123	7.356	6.413	5.376
Diğer	262.667	265.412	279.840	265.318	268.408
Dünya	1.871.398	1.882.479	1.851.292	1.766.420	1.770.119

Kaynak: FAO, 2021, *TUİK, 2022

Ek Tablo 3. Dünya balmumu üretimi (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Hindistan	23.585	23.713	23.752	23.683	23.716
Etiyopya	5.255	5.340	5.359	5.318	5.339
Arjantin	4.974	4.972	4.936	4.953	4.970
Türkiye*	4.440	4.488	3.987	3.971	3.765
Kore Cumhuriyeti	4.310	3.449	3.208	3.767	3.758
Kenya	2.548	2.520	2.516	2.518	2.519
Angola	2.317	2.316	2.313	2.315	2.316
Tanzanya	1.871	1.882	1.885	1.890	1.894
Brezilya	1.748	1.758	1.755	1.762	1.769
ABD	1.592	1.598	1.602	1.600	1.599
Uganda	1.301	1.361	1.335	1.332	1.343
Meksika	1.844	1.618	1.684	1.650	1.293
Uruguay	1.118	1.148	1.138	1.135	1.140
Dominik Cumhuriyeti	1.061	1.047	1.088	1.065	1.067
Orta Afrika Cumhuriyeti	790	824	808	807	813
Şili	613	617	617	619	621
Pakistan	484	480	473	485	481
Madagaskar	413	413	414	415	416
Senegal	332	340	346	339	342
Kamerun	303	303	304	305	306
Yeni Zelanda	281	285	287	284	286
Avustralya	280	278	276	278	277
Jamaika	253	253	254	255	255
El Salvador	217	217	217	217	217
Burundi	183	186	189	186	187
Paraguay	163	166	167	165	166
Sierra Leone	144	142	142	143	142
Suriye	136	138	139	138	138
Mısır	101	132	121	107	113
Gine-Bissau	100	100	100	100	100
Ekvador	94	98	98	99	99
Kosta Rika	85	87	87	88	88
Mozambik	85	84	85	85	84
Venezuela	76	75	76	75	75
Haiti	71	71	71	71	71
Guatemala	70	69	68	69	69
Tunus	65	66	66	66	66
Mali	65	64	63	64	64
Diğer	3.995	3.795	203	202	202
Dünya	67.363	66.493	62.229	62.621	62.166

Kaynak: FAO, 2022, *TUIK, 2022

Ek Tablo 4. Dünya bal ithalatı (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
ABD	166.442	202.565	187.623	178.948	196.531
Almanya	84.287	93.069	85.978	82.202	90.136
Japonya	48.445	42.821	44.521	44.788	49.348
Polonya	23.869	25.620	25.712	29.637	37.344
Fransa	35.630	35.570	32.302	32.819	34.869
İspanya	27.988	32.251	27.920	26.802	31.690
Belçika	26.571	25.925	24.915	24.818	28.147
Suudi Arabistan	12.185	15.999	16.970	17.918	23.525
İtalya	22.568	23.602	27.875	23.580	22.304
Hollanda	16.736	15.927	15.791	14.785	13.582
Birleşik Arap Emirlikleri	8.356	10.583	9.115	8.955	10.049
Yunanistan	2.773	5.727	8.274	8.521	8.776
Portekiz	5.486	7.457	6.552	7.553	8.707
İsviçre	7.884	8.192	8.229	8.193	8.098
Avustralya	8.634	8.621	6.873	4.784	7.882
İrlanda	4.117	4.870	5.408	6.469	7.365
Kanada	6.560	6.660	5.350	6.584	7.142
Avusturya	7.092	8.139	7.081	6.618	6.898
Romanya	3.388	3.630	3.275	2.633	6.468
Endonezya	1.636	1.500	2.026	3.041	6.216
Güney Afrika	3.986	4.206	4.407	5.261	6.002
Danimarka	6.103	6.218	5.446	5.561	5.044
İsveç	4.827	4.892	4.895	5.236	4.883
Çin	6.034	5.669	3.824	4.962	4.272
Fas	2.670	2.075	3.264	2.425	4.212
Çin Taipeisi	5.531	5.657	3.274	3.815	3.841
Çekya	1.894	3.235	2.801	3.146	3.801
Malezya	3.668	3.258	3.437	3.389	3.417
Singapur	3.284	3.400	3.216	2.870	3.155
Hong Kong	4.259	4.656	3.797	3.434	2.434
Litvanya	1.396	1.451	1.322	1.368	2.194
Slovakya	1.589	1.721	1.439	1.959	2.139
Kuveyt	1.449	1.784	1.762	1.746	2.116
Umman	1.861	2.466	2.432	1.886	2.053
Katar	-	1.634	1.268	1.620	1.875
Finlandiya	1.821	2.112	1.889	2.180	1.851
Nijerya	-	-	175	229	1.791
Diğer	28.468	99.325	24.257	20.296	78.039
Dünya	642.535	712.037	679.680	667.420	693.571

Kaynak: TRADE MAP, 2022

Ek Tablo 5. Dünya bal ihracatı (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Çin	128.330	129.274	123.477	120.845	132.469
Ukrayna	56.968	67.907	49.366	55.683	80.795
Arjantin	81.183	70.243	70.763	65.357	71.543
Hindistan	35.793	52.980	58.231	65.351	54.834
Brezilya	24.203	27.053	28.524	29.812	45.728
Almanya	24.115	24.431	22.789	25.350	29.740
İspanya	26.667	24.833	23.090	22.471	28.263
Polonya	13.731	15.240	14.646	17.014	24.815
Macaristan	18.553	23.908	22.018	21.003	23.063
Belçika	20.660	19.721	19.835	17.654	22.353
Meksika	29.098	27.723	55.674	15.105	15.838
Uruguay	7.716	9.281	5.802	7.904	15.708
Yeni Zelanda	9.646	11.071	9.021	9.418	14.354
Romanya	10.371	12.249	11.326	11.495	13.743
Vietnam	17.250	14.210	13.631	12.597	13.428
Bulgaristan	9.001	13.302	10.719	12.950	12.834
Kanada	17.954	19.462	18.837	12.081	9.426
ABD	7.405	7.734	7.844	7.908	8.422
Tayland	8.267	12.855	10.265	7.908	7.672
Küba	7171	6.779	6.226	7.192	7.496
Portekiz	5.693	7.161	5.110	6.112	7.442
Türkiye	3.623	6.448	6.413	5.548	6.038
Yunanistan	1.537	3.176	3.682	3.142	4.845
Birleşik Krallık	2.734	2.595	3.268	3.748	4.458
Avustralya	4.011	3.836	3.876	3.941	4.208
Pakistan	768	709	967	1.259	4.180
Fransa	5.080	5.053	4.401	4.436	4.001
Danimarka	3.077	3.405	2.902	3.253	3.481
Moldova	3.160	5.011	4.124	3.889	3.385
İtalya	7.284	6.765	5.335	5.458	3.287
Litvanya	1.581	973	1.035	1.857	3.167
Myanmar	1.887	3.037	2.383	2.570	2.985
Hollanda	1.556	1.536	2.641	2.154	2.971
Rusya Federasyonu	2.290	1.896	1.963	2.401	2.802
Sırbistan	2.145	2.538	2.744	2.298	2.701
Birleşik Arap Emirlikleri	1.235	1.630	1.956	1.844	2.452
Şili	7506	5.484	9.024	4.474	2.039
Diğer	28.023	32.312	27.784	24.575	24.486
Dünya	637.272	683.821	671.692	628.057	721.452

Kaynak: TRADE MAP, 2022

Ek Tablo 6. Dünya balmumu ithalatı (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Fransa	6682	6548	6735	10.837	10.532
Almanya	3.393	3.795	3.948	3.828	4.941
Nijerya	-	-	4.264	12.208	3.985
ABD	3.820	4.134	4.468	3.829	2.979
Hindistan	1.859	2.260	3.893	3.250	2.413
İspanya	1037	699	983	662	887
Cezayir	0	87	716	1269	783
Polonya	468	548	529	474	645
İtalya	653	750	613	864	598
Japonya	715	798	889	718	597
Birleşik Krallık	1588	1050	698	604	490
Avustralya	325	332	416	450	394
Kore Cumhuriyeti	320	343	402	329	370
Yunanistan	620	688	1218	568	369
Togo	0	0	0	0	310
Kanada	381	350	427	409	265
Çin	117	178	191	213	221
Tunus	31	57	152	175	206
Litvanya	16	107	23	44	204
Umman	84	21	37	58	195
Çekya	27	128	122	112	182
Sırbistan	220	173	161	157	182
Suudi Arabistan	54	45	85	127	157
İsviçre	109	136	100	94	141
Belçika	221	792	359	133	132
Suriye	59	60	57	122	117
Benin	0	0	0	-	114
Tayland	175	77	181	82	112
Irak	37	32	41	94	105
Avusturya	33	192	94	211	103
Güney Afrika	43	36	50	96	95
Türkiye	109	196	405	186	87
Pakistan	94	149	181	128	82
Lübnan	11	10	17	34	80
Hollanda	221	11	276	188	78
Slovakya	103	81	82	72	76
Çin Taipei	56	51	112	38	74
İran	116	70	40	-	71
Diğer	2.741	1.684	1.528	1.585	1.246
Dünya	26.538	26.668	34.493	44.248	34.618

Kaynak: TRADE MAP, 2022

Ek Tablo 7. Dünya balmumu ihracatı (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Çin	9.167	9.170	9.695	9.749	9.104
Almanya	1.342	1.659	1.805	1.855	2.048
ABD	2.521	3.604	2.742	2.079	1.974
Vietnam	948	679	697	571	607
Saudi Arabia	1	-	-	-	501
Tanzanya	284	448	247	632	466
İspanya	215	304	237	273	422
Ukrayna	335	355	313	207	406
Hindistan	329	311	339	400	364
Fransa	531	499	567	494	356
Kanada	474	442	408	349	318
Arjantin	795	622	662	641	305
Togo	-	-	-	-	262
Etiyopya	217	321	322	255	250
Çekya	1	118	87	87	209
Avustralya	260	192	282	159	170
Kenya	133	195	137	174	166
İtalya	108	94	205	260	163
Yunanistan	201	159	95	146	152
Danimarka	31	49	155	114	139
Kamerun	225	147	246	245	134
Sri Lanka	-	-		201	126
Tayland	87	97	121	94	125
Polonya	33	29	43	40	124
Belarus	260	679	371	249	120
Bulgaristan	105	140	98	71	116
Orta Afrika Cumhuriyeti	19	18	74	32	90
Zambiya	26	30	68	40	72
Burkina Faso	50	107	76	97	71
Gine	40	84	83	60	61
Japanyo	100	110	113	114	55
Brezilya	41	46	34	37	55
Çin Taipeisi	45	36	102	27	52
Birleşik Arap Emirlikleri	4	6	16	21	50
Madagaskar	19	42	66	-	43
Türkiye	3	4	11	34	36
Senegal	12	3	46	18	35
Hollanda	63	84	59	23	35
Diğer	3.048	1.410	1.212	853	338
Dünya	22.073	22.293	21.834	20.701	20.120

Kaynak: TRADE MAP, 2022

Ek Tablo 8. Türkiye’de yıllara göre arıcılık durumu

Yıl	Arıcılık Yapan Köy Sayısı (Adet)	Arıcılık Yapan İşletme Sayısı (Adet)	Yeni Kovan Sayısı (Adet)	Eski Kovan Sayısı (Adet)	Toplam Kovan Sayısı (Adet)	Bal Üretimi (Ton)	Balmumu Üretimi (Ton)	Verim* (kg)
1991	21.540	-	3.161.583	266.859	3.428.442	54.655	2.863	15,9
1992	21.931	-	3.289.672	250.656	3.540.328	60.318	2.916	17,0
1993	21.975	-	3.450.755	234.692	3.685.447	59.207	3.110	16,1
1994	22.050	-	3.567.352	219.236	3.786.588	54.908	3.353	14,5
1995	21.987	-	3.701.444	214.594	3.916.038	68.620	3.735	17,5
1996	22.329	-	3.747.578	217.140	3.964.718	62.950	3.235	15,9
1997	22.145	-	3.798.200	204.102	4.002.302	63.319	3.751	15,8
1998	22.302	-	4.005.369	193.982	4.199.351	67.490	3.324	16,1
1999	22.447	-	4.135.781	185.915	4.321.696	67.259	4.073	15,6
2000	22.571	-	4.067.514	199.609	4.267.123	61.091	4.527	14,3
2001	22.606	-	3.931.301	184.052	4.115.353	60.190	3.174	14,6
2002	22.423	-	3.980.660	180.232	4.160.892	74.554	3.448	17,9
2003	22.110	-	4.098.315	190.538	4.288.853	69.540	3.130	16,2
2004	22.133	-	4.237.065	162.660	4.399.725	73.929	3.471	16,8
2005	22.550	-	4.432.954	157.059	4.590.013	82.336	4.178	17,9
2006	22.305	-	4.704.733	146.950	4.851.683	83.842	3.484	17,3
2007	21.560	-	4.690.278	135.318	4.825.596	73.935	3.837	15,3
2008	21.093	-	4.750.998	137.963	4.888.961	81.364	4.539	16,6
2009	21.469	-	5.210.481	128.743	5.339.224	82.003	4.385	15,4
2010	20.845	-	5.465.669	137.000	5.602.669	81.115	4.148	14,5
2011	21.131	-	5.862.312	149.020	6.011.332	94.245	4.235	15,7
2012	21.307	-	6.191.232	156.777	6.348.009	89.162	4.222	14,0
2013	-	79.934	6.458.083	183.265	6.641.348	94.694	4.241	14,3
2014	-	81.108	6.888.907	193.825	7.082.732	103.525	4.053	14,6
2015	-	83.467	7.525.652	222.635	7.748.287	108.128	4.756	14,0
2016	-	84.047	7.679.482	220.882	7.900.364	105.727	4.440	13,4
2017	-	83.210	7.796.666	194.406	7.991.072	114.471	4.488	14,3
2018	-	81.830	7.904.502	203.922	8.108.424	107.920	3.987	13,3
2019	-	80.675	7.929.368	198.992	8.128.360	109.330	3.971	13,5
2020	-	82.862	7.956.933	222.152	8.179.085	104.077	3.765	12,7
2021	-	89.361	8.456.305	277.089	8.733.394	96.344	3.766	11,0

Kaynak: TÜİK, 2022, * TEPGE hesaplamaları

Ek Tablo 9. 2021 Yılı Türkiye’de illere göre arıcılık durumu

İl Adı	Arıcılık yapan işletme sayısı (adet)	Yeni kovan sayısı (adet)	Eski kovan (adet)	Toplam kovan (adet)	Bal üretimi (ton)	Balmumu üretimi (ton)	Verim * (kg)
Adana	2.371		2.709		12.336	459	25,6
Adıyaman	924	74.769	642	75.411	734	18	9,7
Afyonkarahisar	316	51.443	-	51.443	400	10	7,8
Aksaray	206	10.740	133	10.873	178	3	16,4
Amasya	329	32.036	377	32.413	359	16	11,1
Ankara	1.157	76.201	1.897	78.098	694	24	8,9
Antalya	2.548		587		2.037	115	6,1
Ardahan	465	33.932	-	33.932	80	2	2,4
Artvin	1.766		3.103		835	27	7,8
Aydın	1.706		653		3.254	92	12,8
Ağrı	264	25.142	-	25.142	240	6	9,5
Balıkesir	1.611				2.656	40	15,1
Bartın	1.718	30.512	158	30.670	435	16	14,2
Batman	443	50.236	50	50.286	95	4	1,9
Bayburt	697	74.938	150	75.088	500	13	6,7
Bilecik	215	13.227	36	13.263	116	4	8,8
Bingöl	814		1.720		1.724	42	11,0
Bitlis	709				2.058	154	8,1
Bolu	498	21.818	182	22.000	117	2	5,3
Burdur	534	39.574	125	39.699	233	33	5,9
Bursa	1.589	87.000	1.257	88.257	887	36	10,0
Denizli	964	89.049	-	89.049	601	36	6,7
Diyarbakır	623		1.245		1.413	27	11,4
Düzce	713	63.943	-	63.943	693	21	10,8
Edirne	742	63.802	1.713	65.515	900	16	13,7
Elazığ	842	97.740	215	97.955	554	44	5,7
Erzincan	1.017	99.558	521		1.351	33	13,5
Erzurum	1.707		4.921		1.774	76	13,3
Eskişehir	313	21.871	187	22.058	167	4	7,6
Gaziantep	315	24.054	5.784	29.838	209	3	7,0
Giresun	1.804		153		1.206	56	9,0
Gümüşhane	517	40.082	250	40.332	498	22	12,4
Hakkari	1.173		8.866		694	50	6,2
Hatay	711		949		1.098	54	10,5
Isparta	406	34.982	1.388	36.370	356	35	9,8
İğdır	238	20.880	-	20.880	216	11	10,3
Kahramanmaraş	958		2.405		1.657	44	14,1
Karabük	444	15.077	72	15.149	103	3	6,8
Karaman	824	55.555	537	56.092	301	32	5,4
Kars	591	98.100	-	98.100	1.147	1	11,7
Kastamonu	1.664	71.694	8.689	80.383	279	17	3,5

Ek Tablo 9. 2021 Yılı Türkiye’de illere göre arıcılık durumu (devam)

İl Adı	Arıcılık yapan işletme sayısı (adet)	Yeni kovan sayısı (adet)	Eski kovan (adet)	Toplam kovan (adet)	Bal üretimi (ton)	Balmumu üretimi (ton)	Verim* (kg)
Kayseri	755	56.693	972	57.665	476	19	8,3
Kilis	107	5.498	2.710	8.208	52	1	6,3
Kocaeli	818	65.945	1.661	67.606	555	17	8,2
Konya	1.337		2.130		1.440	61	12,3
Kütahya	480	22.693	900	23.593	189	9	8,0
Kırklareli	870	49.789	5.589	55.378	505	12	9,1
Kırıkkale	194	10.162	220	10.382	60	5	5,8
Kırşehir	132	10.291	48	10.339	79	1	7,6
Malatya	1.348	95.008	2.181	97.189	544	28	5,6
Manisa	1.463	73.376	1.071	74.447	497	18	6,7
Mardin	560	74.613	395	75.008	369	19	4,9
Mersin	2.355		545		3.192	52	10,5
Muğla	5.062		2.368		3.820	386	4,0
Muş	322	51.836	800	52.636	500	39	9,5
Nevşehir	583	14.829	334	15.163	78	6	5,2
Niğde	376	42.099	-	42.099	636	8	15,1
Ordu	3.014		71		11.377	172	18,8
Osmaniye	720	80.517	289	80.806	1.038	24	12,8
Rize	3.021		3.064		688	40	5,0
Sakarya	1.065	89.107	360	89.467	896	49	10,0
Samsun	1.610	85.530	546	86.076	940	21	10,9
Siirt	974		54.929		2.323	6	13,1
Sinop	783	24.524	369	24.893	200	9	8,0
Sivas	3.272		995		5.744	370	21,3
Tekirdağ	1.103	68.888	831	69.719	695	13	10,0
Tokat	720	48.081	194	48.275	553	18	11,5
Trabzon	2.457		196		1.012	87	5,7
Tunceli	720	68.772	304	69.076	466	25	6,7
Uşak	150	5.432	843	6.275	69	-	11,0
Van	820		24.102		2.216	135	14,9
Yalova	342	31.491	159	31.650	317	8	10,0
Yozgat	476	28.654	689	29.343	337	22	11,5
Zonguldak	1.379	65.943	180	66.123	349	15	5,3
Çanakkale	1.598	86.336	1.298	87.634	2.122	86	24,2
Çankırı	1.429	51.167	335	51.502	296	17	5,8
Çorum	1.084	30.517	816	31.333	463	18	14,8
İstanbul	1.316	70.599	275	70.874	528	19	7,5
İzmir	2.688		3.526		3.056	181	11,0
Şanlıurfa	492		2.099		2.107	19	16,3
Şırnak	790	72.896	2.711	75.607	377	26	5,0

Kaynak: TÜİK, 2022 * TEPGE hesaplamaları

Ek Tablo 10. Türkiye tüketici bal fiyatları (TL/kg)

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ortalama
2011	21,91	22,73	22,86	22,11	21,94	21,91	21,65	21,78	22,02	21,73	22,13	22,23	22,08
2012	23,18	23,96	24,03	24,35	26,29	26,49	26,46	26,59	26,59	26,64	26,66	26,61	25,65
2013	27,36	27,70	27,53	26,93	27,35	27,50	27,35	27,50	27,60	27,70	27,87	28,42	27,57
2014	29,12	29,30	29,71	29,97	29,70	29,65	29,75	29,93	30,12	31,08	32,62	33,02	30,33
2015	33,12	33,22	33,51	33,75	33,69	33,39	33,70	33,61	34,13	34,40	34,51	34,72	33,81
2016	35,11	35,97	36,94	36,61	36,98	36,67	37,08	36,99	36,64	36,54	36,41	36,55	36,54
2017	36,06	35,77	36,05	36,20	36,16	35,93	36,60	36,54	36,98	37,99	39,82	39,64	36,98
2018	37,69	37,98	37,64	38,17	37,83	37,84	38,37	37,94	37,94	41,46	42,64	43,00	39,04
2019	36,08	35,96	36,26	36,26	36,37	36,68	36,65	36,60	36,54	37,32	37,90	38,49	36,76
2020	38,03	38,50	39,02	39,41	39,65	39,25	40,20	40,78	44,06	45,45	46,87	47,71	41,58
2021	48,92	49,80	49,37	48,49	48,90	51,33	52,33	51,81	52,64	57,18	57,47	62,18	52,53

Kaynak: TÜİK, 2022

Ek Tablo 11. Türkiye üretici bal fiyatları (TL/kg)

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ortalama
2011	18,07	18,00	17,68	17,68	17,84	17,91	17,98	18,48	18,70	18,89	19,17	18,96	18,28
2012	19,35	19,28	19,66	19,67	19,80	19,85	19,88	20,22	20,66	21,10	21,13	21,10	20,14
2013	19,50	19,57	19,52	19,52	19,40	19,04	19,03	19,31	19,53	19,73	19,65	19,80	19,47
2014	20,71	20,84	20,85	21,01	20,99	21,07	21,24	21,63	22,06	22,34	22,64	22,67	21,50
2015	22,59	22,67	22,80	22,93	22,95	23,12	23,26	23,48	23,76	24,06	24,12	24,24	23,33
2016	25,26	25,18	25,14	25,23	25,13	25,30	25,89	26,22	25,89	26,39	26,48	26,62	25,73
2017	26,92	27,03	26,88	27,07	27,38	27,49	28,30	29,03	29,38	30,36	30,56	30,77	28,43
2018	30,83	30,78	31,02	31,13	31,27	31,26	31,13	31,69	32,84	34,44	35,14	35,15	32,22
2019	36,28	36,35	36,36	36,40	36,47	36,88	37,18	37,69	38,69	39,48	39,60	39,02	37,53
2020	39,25	39,67	39,98	40,01	40,68	40,88	41,23	42,31	43,22	44,84	45,60	46,45	42,01
2021	48,52	48,88	49,41	49,60	49,86	50,15	51,12	50,38	50,16	50,23	51,81	56,73	50,57

Kaynak: TÜİK, 2022

Ek Tablo 12. 2021 yılı Türkiye’de bölgelere göre arıcılık durumu

Düzeyl Adı	Arıcılık yapan işletme sayısı (adet)	Yeni kovan sayısı (adet)	Eski kovan (adet)	Toplam kovan (adet)	Bal üretimi (ton)	Balmumu üretimi (ton)	Verim* (kg)
Akdeniz-TR6	11.359	1.490.450	8.997	1.499.447	21.946	817	14,6
Batı Anadolu-TR5	3.631	247.153	4.564	251.717	2.435	117	9,7
Batı Karadeniz-TR8	10.969	455.081	11.736	466.817	3.977	151	8,5
Batı Marmara-TR2	6.094	430.568	23.242	453.810	6.878	167	15,2
Doğu Karadeniz-TR9	12.926	1.194.552	6.837	1.201.389	15.616	404	13,0
Doğu Marmara-TR4	5.931	394.402	3.842	398.244	3.748	142	9,4
Ege-TR3	12.860	1.715.237	9.361	1.724.598	11.886	732	6,9
Güneydoğu Anadolu-TRC	5.353	674.901	70.565	745.466	7.679	124	10,3
Kuzeydoğu Anadolu-TRA	5.288	480.715	5.592	486.307	5.308	141	10,9
Orta Anadolu-TR7	6.057	442.182	3.391	445.573	7.587	434	17,0
Ortadoğu Anadolu-TRB	7.577	860.465	128.687	989.152	8.756	518	8,9
İstanbul-TR1	1.316	70.599	275	70.874	528	19	7,5

Kaynak: TÜİK, 2022

Ek Tablo 13. Türkiye yıllara göre petek bal ihracatı (ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Almanya	327,8	431,1	620,9	910,4	933,6
ABD	205,8	314,5	425,3	550,6	652,1
BAE	22,0	7,5	44,2	25,9	105,6
İspanya	47,8	86,6	26,6	57,0	92,2
Belçika	86,4	43,2	101,2	48,1	89,0
Hollanda	-	-	-	1,8	55,7
Japonya	-	-	2,3	14,6	50,1
Slovenya	-	42,5	22,1	-	42,6
Macaristan	-	-	-	5,5	42,2
Umman	-	9,4	36,7	32,6	39,6
Kanada	7,2	15,1	19,0	41,1	32,5
Birleşik Krallık	1,2	0,9	0,9	6,1	31,5
Kuveyt	11,8	28,7	42,9	27,9	26,6
Katar	9,9	8,1	11,0	16,5	13,2
Malezya	-	4,2	1,0	-	13,0
Avustralya	-	2,7	1,9	12,1	12,0
Libya	-	-	0,6	9,1	11,5
Bahreyn	-	0,2	0,5	2,2	9,3
Somali	-	-	-	-	9,2
Fransa	-	-	2,2	-	6,2
Avusturya	-	-	5,4	19,8	4,3
Ürdün	6,4	6,6	6,9	6,5	4,2
Azerbaycan	-	1,3	4,6	5,5	4,1
Venezuela	-	-	-	-	2,4
İsviçre	2,1	0,7	-	1,6	1,6
Filipinler	-	-	-	1,6	1,6
Hong Kong	7,0	-	2,5	2,6	1,4
Diğer	217,3	217,4	318,2	315,9	1,4
Genel Toplam	952,8	1.220,5	1.696,8	2.114,9	2.288,6

Kaynak: TÜİK, 2022

Ek Tablo 14. Türkiye yıllara göre süzme bal ihracatı (ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
ABD	2.680	1.584	346	507	2.264
İspanya	60	293	116	104	1.009
Bulgaristan	-	-	135	22	798
Almanya	1.871	2.114	1.584	1.477	610
Slovakya	-	69	30	-	497
İsrail	120	60	1	80	492
İtalya	22	22	-	-	323
Polonya	43	9	-	36	259
Birleşik Krallık	-	2	4	26	193
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	90	165	122	109	134
Belçika	42	17	50	59	128
Katar	39	46	48	105	103
Hollanda	17	17	70	78	80
Kuveyt	10	57	154	115	77
Avustralya	5	3	-	36	73
BAE	2	32	29	19	70
Hong Kong	1	1	5	49	57
Kosova	17	28	47	53	54
Bosna-Hersek	-	-	13	5	47
Fas	-	-	-	-	43
Kanada	48	101	9	33	42
Bahreyn	1	5	2	20	36
Umman	2	123	91	80	33
Libya	2	17	44	7	32
Malezya	10	2	13	9	31
Azerbaycan	10	16	27	26	30
Çin	32	7	103	42	28
Diğer	370	403	803	800	145
Genel Toplam	5.495	5.193	3.846	3.896	7.687

Kaynak: TUIK, 2022

Kaynaklar

Burucu, V. ve Gülse Bal, H.S., 2017. Türkiye’de Arıcılığın Mevcut Durumu ve Bal Üretim Öngörüsü. Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi (2017) 3(1): 28-37, Ankara Erişim: 01.03.2022

FAO, 2020. Food and Agriculture Organization of the United Nations, FAO <http://www.fao.org/faostat/en/#data>, Erişim: 01.03.2022

TEPGE, 2020. Arıcılık Tarım Ürünleri Piyasaları Raporu 2020-2. Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Müdürlüğü, TEPGE <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/>

TÜİK, 2021. Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK <http://www.tuik.gov.tr>, Erişim: 01.03.2022.

TRADE MAP, 2021. Trade statistics for international business developmen, [https:// https://www.trademap.org](https://www.trademap.org), Erişim: 01.03.2022.

TEPGE YAYIN NO: 351
ISBN: 978-625-8451-37-5

© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır.

2022

İletişim:
Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı, 06800,
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833
Faks: 0312 287 5854

TEPGE'nin izni olmaksızın basılamaz, basılı veya elektronik materyal olarak çoğaltılamaz ve/veya dağıtılamaz.
Kaynak gösterilmek şartı ile alıntı yapılabilir.
Yayın içerisindeki her türlü yorum ve değerlendirmeler yazara aittir ve Tarım ve Orman Bakanlığı ve TEPGE'nin görüşlerini yansıtmaz.